

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Syntaktiska perspektiv på initiala annex i talspråket

Viktoria Strandberg

Specialarbete, SV1301 15 hp
Svenska språket
HT 2016
Handledare: Peter Andersson

Sammandrag

Svenskan är ett s.k. V2-språk, vilket innebär att endast ett syntaktiskt led får föregå det finita verbet. Trots det kan man hitta exempel som (1) *Mina småsyskon, de bråkar hela tiden* och (2) *För det första, jag kan inte komma på fredag*, där fler än ett led står framför det finita verbet. Detta är exempel på utvidgade satser, där ett initialt annex placerats framför satsen. Initiala annex kan delas upp i två grupper: initiala dislokationer och fria annex. En initial dislokation utgörs av ett utflyttat satsled som representeras av en pronominal kopia inuti satsen enligt (1). Ett fritt annex består av ett fritt led, ofta med en lösare semantisk anknytning till satsen, som inte binder någon pronominal kopia enligt (2). Den här uppsatsen handlar om syntaxen hos initiala annex med fokus på initiala dislokationer.

I talspråkskorpusen Gymnasisters språk- och musikkvällar analyseras utifrån Svenska Akademiens grammatik (SAG) hur ofta initiala dislokationer förekommer samt syntaxen hos dessa med avseende på funktion, form och position i satsen. Även fria annex placerade framför deklarativa huvudsatser undersöks. Ett exempel på det senare skulle kunna vara (3) *men nuförtiden all hårdrock tycker ja nästan ä dåli liksom*.

Resultaten bekräftar delvis det som sägs om initiala dislokationer i SAG; de är t.ex. ofta subjekt i deklarativa huvudsatser. Däremot är fria adverbial vanligare som initiala dislokationer än bundna led som objekt och predikativ. Exempel där dislokation och kopia utgörs av näst intill identiska fraser finns också i materialet, vilket inte exemplifieras på samma sätt i SAG. Undersökningen har även kunnat fastställa att en initial dislokation och dess pronominala kopia kan ha flertalet syntaktiska former. Den vanligaste är NOMINALFRAS + PERSONLIGT PRONOMEN, tätt följt av NOMINALFRAS + INTENSIONELL ANAFOR. Resultaten visar också att bisatser kan ha initiala dislokationer i större utsträckning än vad som nämns i SAG, samt att exempel som (3) förekommer i materialet, om än i begränsad utsträckning. Initiala annex i talspråket är med andra ord ett område där syntaxen ännu inte är tillfredställande beskriven, något som den här uppsatsen hoppas synliggöra.

Nyckelord: *förfält, initialt annex, initial dislokation, fritt annex, talspråk, positionsanalys, intensionell anafor*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1.	Bakgrund	1
1.2.	Syfte, frågeställningar och disposition	3
2.	Tidigare forskning.....	5
2.1.	Förfältet	5
2.2.	Initiala dislokationer	6
2.2.1.	Syntaktisk funktion och syntaktisk form	7
2.2.2.	Position	10
2.2.3.	Jämförelse med <i>så</i> -konstruktionen.....	12
2.3.	Fritt annex.....	13
3.	Material och metoder	14
4.	Resultat	17
4.1.	Initiala dislokationer	17
4.1.1.	Syntaktisk funktion	17
4.1.2.	Syntaktisk form.....	20
4.1.3.	Position	24
4.2.	Fritt annex framför deklarativ huvudsats.....	27
5.	Diskussion.....	30
5.1.	Initiala dislokationer	30
5.1.1.	Syntaktisk funktion	30
5.1.2.	Syntaktisk form.....	31
5.1.3.	Position	33
5.2.	Fritt annex framför deklarativ huvudsats.....	34
6.	Sammanfattande slutsatser.....	36
	Litteraturförteckning	39
	Bilaga: Transkriptionsprinciper.....	43

1. Inledning

1.1. Bakgrund

En svensk mening tillåter endast ett syntaktiskt led framför det finita verbet, vilket är mer känt som V2-regeln (Dahl 2003:32). I exempel (1) står endast subjektet *jag* framför det finita verbet *åt*, men i exempel (2) står både subjektet *jag* och adverbialet *igår* framför det finita verbet. En sådan mening bryter mot V2-regeln och är ogrammatisk i dagens svenska.

- (1) Jag åt korv igår.
- (2) *Igår jag åt korv.

Under vissa omständigheter verkar däremot fler led kunna placeras framför finitet. Exempel på detta ges i (3) och (4).

- (3) Så traditioner_{ID}, det_{PK} betyder ingenting längre?¹
- (4) Om ni har någon som helst information om Jessie_{FA}, snälla hör av er!²

I exempel (3) har subjektet *traditioner* placerats framför satsen. Pronomenet *det* står som första led inuti satsen och syftar tillbaka på *traditioner*. Bisatsen *om ni har någon som helst information om Jessie* i (4) står även den framför sin sats. Led som placeras framför satsen på detta sätt och som annars står som satsled i den inre satsen, alternativt är lösare anknutna till den, kallas *initiala annex* (SAG IV 1999:438). När ett initialt annex representeras av ett pronomen eller ett adverb, en s.k. *pronominell kopia*, inuti satsen som i (3), benämns det *initial dislokation*. I (3) markeras detta genom att den initiala dislokationen *traditioner*

¹ Hämtat 2016-12-06 från ett reklamslag för Triss i radiokanalen Star FM

² Hämtat 2016-12-01 från <https://sv-se.facebook.com/BortsprungnaUpphittadeKatter/>

indexerats ID medan den pronominala kopian försetts med index PK. När en pronominal kopia till det framförställda ledet saknas inuti satsen, vilket är fallet i (4), utgör det initiala annexet ett *fritt annex* (SAG IV 1999:439). Det fria annexet i (4) har indexerats FA. Indexerade led markeras här med understrykning om de består av flera ord. Dessa båda konstruktioner kommer att undersökas i den här uppsatsen, med fokus på initiala dislokationer.

I litteraturen har mycket redan sagts om den initiala dislokationens pragmatiska funktion; att lyfta ut ett led ur satsen och ersätta det med en pronominal kopia signalerar vilket ämne som är aktuellt i sammanhanget (se t.ex. Andersson 1982:36, SAG IV 1999:448, Lagerholm 2008:134). I (3) ovan visar den initiala dislokationen att ämnet för utsagan är just traditioner. En initial dislokation kan också bidra till att göra satsen mer överskådlig (a.a.) genom att ett långt led som *att springa långpass på löpband utan någon som helst underhållning i öronen* i (5) ställs framför den inre satsen och däri lämnar en pronominal kopia, här pronomenet *det*. Jämför med (6) där den pronominala kopian saknas.

(5) Att springa långpass på löpband utan någon som helst underhållning i öronen_{ID}, *det*_{PK} måste vara skittråkigt³.

(6) Att springa långpass på löpband utan någon som helst underhållning i öronen måste vara skittråkigt.⁴

De pragmatiska funktionerna hos initiala dislokationer har alltså studerats tidigare, främst inom den interaktionella lingvistik (se t.ex. Lindström 2008, 2005, 2002, 2001 samt Lindholm & Lindström 2003, 2002), förmodligen eftersom initiala dislokationer oftast förekommer i talspråket (Melum Eide 2011:181, SAG IV 1999:438, Faarlund et al 1997:904).

³ Modifierad version av (5)

⁴ Hämtat 2016-12-01 från <http://www.traningsgladje.se/2008/08/31/son-31-aug-traningslager-i-miniformat/>

När det gäller den deskriptiva grammatiken så som den praktiseras i SAG (I 1999:16f) verkar forskningsläget se annorlunda ut. För sjutton år sedan underströks i SAG att ”annexens syntax och semantik är ofullständigt utforskade” (SAG IV 1999:439). Sedan dess har visserligen motsvarigheten till SAG:s annex studerats inom den interaktionella lingvistikens, men någon större syntaktisk undersökning av annex utanför den interaktionella lingvistikens har mig veterligen inte gjorts sedan dess.

1.2. Syfte, frågeställningar och disposition

Den här uppsatsen syftar till att utifrån SAG kartlägga syntaxen hos initiala annex med fokus på initiala dislokationer i talspråkskorpusen GSM, som presenteras i avsnitt 3. Arbetets frågeställningar samt bakgrunden till dessa listas i punktformat nedan.

- GSM har tidigare undersökts av bl.a. Nilsson (2005), som konstaterar att ”ett fåtal exempel på [initial dislokation] finns i materialet” (Nilsson 2005:169)⁵. *Vad, mer exakt, innebär ”ett fåtal”? Hur ofta förekommer initiala dislokationer i GSM?*
- SAG (IV 1999:441) konstaterar att den initiala dislokationen vanligen fungerar som subjekt eller utgör ett bundet led i den inre satsen, men menar att även fria led kan stå som initiala dislokationer. *Vilken syntaktisk funktion är vanligast bland de initiala dislokationerna i materialet?*
- Vidare menar SAG (IV 1999:444) att den pronominala kopian i typfallet utgörs av ett deiktiskt eller anaforiskt pronomen eller adverb. *I vilken utsträckning återspeglas detta i materialet?*

⁵ Nämnas bör att Nilsson (2005) inte studerar initiala dislokationer, utan adverb i interaktion.

- I vissa fall verkar initial dislokation och pronominal kopia inte kongruera, t.ex. *traditioner* och *det* i (3) ovan. När pronomenet *det* används för att på detta sätt syfta på en fras uttryck snarare än dess referens, kallas det intensionell anafor (SAG II 1999:287). *Hur brukas intensionella anaforer i materialet? Hur ser den formmässiga relationen mellan initial dislokation och pronominal kopia ut i materialet generellt?*
- Enligt SAG (IV 1999:446) är det vanligast att den initiala dislokationen placeras framför en vanlig huvudsats som prototypiskt uttrycker ett påstående, en s.k. deklarativ huvudsats (a.a. s. 687), med den pronominala kopian i fundamentet. *Var placeras den pronominala kopian i mitt material? I vilka satstyper förekommer initiala dislokationer?*
- SAG redogör inte för fria annex framför deklarativa huvudsatser. Ett exempel på detta skulle kunna vara (7) nedan.

(7) När Maja tog brons så jag ville inte känna på medaljen⁶.

I (7) har en temporal bisats placerats framför huvudsatsen istället för att utgöra dess fundament. *Förekommer exempel som detta i materialet? Om så är fallet, hur är dessa strukturerade och hur skulle de kunna förklaras?*

Uppsatsen är upplagd enligt följande: tidigare forskning presenteras i avsnitt 2. Därefter redovisas i avsnitt 3 undersökningens material och metod. Resultaten från undersökningen läggs fram i avsnitt 4 för att senare diskuteras i avsnitt 5 och sammanfattas i avsnitt 6.

⁶ Exempel från en intervju med Karl Forsman i SVT:s nyhetsinslag i Gomorron Sverige den 12 september 2016.

2. Tidigare forskning

Här presenteras uppsatsens teoretiska antaganden och centrala begrepp inom dessa. Föregående avsnitt konstaterade att initiala annex tidigare beskrivits inom den traditionella grammatiken av bl.a. SAG, samt inom den interaktionella lingvistik. Den här undersökningen utgår från det mer traditionellt grammatiska perspektiv som företräds av SAG. Först definieras i 2.1. satspositionen för initiala annex, nämligen förfältet. Därefter beskrivs undergrupperna initiala dislokationer samt fria annex i 2.2. respektive 2.3.

2.1. Förfältet

Utgångspunkten för en grammatisk positionsanalys är satsen, som enligt SAG (IV 1999:3) består av ett subjektsled och ett predikatsled samt eventuella adjungerade led tillhörande satsen som helhet. Då ordföljden dessa led emellan anses vara tämligen fast, delar man utifrån Diderichsen (1957) in den svenska satsen i tre på varandra följande fält: initialfältet, mittfältet och slutfältet. Dessa tre led antas utgöra den inre satsen, som i vissa fall kan utvidgas med ytterligare två fält, det inledande förfältet⁷ samt det finala efterfältet, och därmed bilda en utvidgad sats. Ett exempel på hur en sats kan inordnas i dessa fält ges i schema 1 (SAG IV 1999:6).

Utvidgad sats				
Inre sats				
Förfält	Initialfält	Mittfält	Slutfält	Efterfält
I morgon,	då	kan hon nog	vara med,	din syster.

Schema 1. Ordföljdsfälten i den utvidgade satsen

⁷ Istället för termen *förfält* används ibland *extraposition* (Hansen & Heltoft 2011:327, Ekerot 1995:77) och *framförfält* (Andersson et al 2002:434f). I tidigare beskrivningar, t.ex. Thorell (1972:226) betecknade förfältet det som idag ofta kallas *initialfält*, förmodligen i anslutning till den tyska grammatikens benämning av fältet, *Vorfeld* 'förfält' (jfr Duden 2005:897).

Schema 1 visar hur den inre satsen *då kan hon nog vara med* fördelas över initialfältet, mittfältet och slutfältet, samt hur den utvidgats såväl initialt som finalt; i förfältet står adverbialen *i morgon*, som korrelerar med den fundamenterade pronomina kopian *då* och därmed utgör en initial dislokation. Subjektet *hon* har en final dislokation i efterfältet i form av *din syster*.

I den utvidgade satsens förfält placerar SAG (a.a. s. 438) led med lösare anknytning till leden i den inre satsen. Placeringen utanför den inre satsen är ett sätt att visa hur en utvidgad sats kan vara grammatisk utan att bryta mot V2-regeln (jfr Platzack 2010:117f). Förutom initiala annex kan enligt SAG (IV 1999:6) även vokativ- och interjektionsfraser stå i förfältet. Dessa förfältselement har även gemensamt att de kan ha en egen intonationskurva (a.a. s. 439). I skrift är det därför vanligt att förfältet separeras från den inre satsen med ett kommatecken, vilket görs i en tydlig majoritet av exemplen i SAG (a.a. s. 438ff, 785ff, 791ff).

2.2. Initiala dislokationer

En initial dislokation⁸ uppstår då ett led med satsledsfunktion i den inre satsen flyttas till förfältet och lämnar en pronomina kopia i form av ett pronomen eller ett pronomina adverb i den inre satsen. Denna pronomina kopia syftar tillbaka på det led som står i förfältet (SAG IV 1999:440). Ett exempel på detta är (8) där *nycklarna* står i förfältet och den pronomina kopian *de* i initialfältet.

(8) Nycklarna_{ID}, de_{PK} ligger på nattduksbordet.

Konstruktionen finns belagd i svenskan sedan fornsvensk tid (Wessén 1965:213, Lindstedt 1922:59). Idag förekommer den huvudsakligen i talspråk (Melum Eide

⁸ Andra beteckningar på fenomenet är *dubbel satsdel* (se t.ex. Josefsson 2009:216f, Lagerholm 2008:133, Språkriktighetsboken 2005:373, Hultman 2003:293 Ekerot 1988:34, Lindstedt 1922:57) och *emfatisk utbrytning* (Wellander 1974:285). Observera att det sistnämnda inte är detsamma som det SAG (I 1999:166, 235) kallar *emfatisk omskrivning* eller *utbrytning*.

2011:181, SAG IV 1999:438, Faarlund et al 1997:904, jfr även Westlund 2015), men är överlag relativt ovanlig i skriftspråket (Lagerholm 2008:134). Den pragmatiska funktionen ligger i angivandet av ett ämne som är aktuellt eller delvis förväntat i situationen. Ämnet är däremot inte så pass aktuellt att enbart den pronominala kopian kan tydliggöra vad som åsyftas (SAG IV 1999:448, Andersson 1982:36). Initiala dislokationer kan också underlätta överskådligheten hos den inre satsen. Om ett komplext led lyfts ut till förfältet och ersätts med en kortare pronominal kopia, blir strukturen i den inre satsen mer lättöverskådlig (SAG IV 1999:449, Lagerholm 2008:134).

I det följande kommer först den syntaktiska funktionen och formen hos initiala dislokationer att presenteras i 2.2.1. I avsnitt 2.2.2. redogörs för dislokationens respektive kopians position och i 2.2.3. jämförs initiala dislokationer med den s.k. *så*-konstruktionen.

2.2.1. Syntaktisk funktion och syntaktisk form

Den initiala dislokationen och den pronominala kopian har samma syntaktiska funktion i den inre satsen. Vanligtvis utgör de satsens subjekt (Engdahl & Lindahl 2014:8) eller ett bundet satsled i verbfrasen, som objekt, predikativ, bundet adverbial eller det bundna adverbialets rektion (SAG IV 1999:441). Att subjekt generellt sett är vanligt i fundamentet konstateras av bl.a. Josefsson (2012b:361). Även fria adverbial och andra icke-primära satsled, bortsett från satsadverbial, kan dislokteras (SAG IV 1999:441).

Dislokationen och kopian står i typfallet i samma kasus, förutsatt att den pronominala kopian inte utgör possessivattribut. I sådant fall väljs kasus nominativ framför genitiv, jfr (9) och (10) nedan, hämtade från SAG (a.a. s. 443).

(9) Ernst och Lena_{ID}, deras_{PK} ansökan har jag inte sett.

(10) *Ernst och Lenas_{ID}, deras_{PK} ansökan har jag inte sett.

Dislokerade pronomen med efterställda attribut kan stå i såväl nominativ som genitiv enligt (11), hämtat från SAG (a.a.).

(11) {Du/dig} som inte kan hålla tyst_{ID}, dig_{PK} kan man inte anförtro en hemlighet.

Att döma av (12) verkar dock dislokation och pronominell kopia kunna utgöras av exakt likadana fraser, vilket i SAG (a.a. s. 444) endast är möjligt när dislokationen utgörs av ett deiktiskt pronomen.

(12) Jag har hört att grillchips_{ID}, man ska inte lita på folk som gillar grillchips_{PK}.⁹

Däremot nämns i en fotnot att delar av en initialt dislokerad nominalfras kan upprepas med ett kongruerande *sådan* som attribut (a.a. s. 446), se (13).

(13) Ett höj- och sänkbart skrivbord_{ID}, ett sådant (skrivbord)_{PK} skulle jag behöva.

Dislokation och kopia verkar alltså kongruera. Josefsson (2014:436) visar däremot med exempel (14) att dislokationer inte alltid kongruerar med kopian och ett eventuellt predikativ (se även Platzack 2012:417 eller t.ex. Josefsson 2010:2096ff för en generativ tolkning av exempel som (14)).

(14) Vodka_{ID}, det_{PK} är sunt

SAG (II 1999:287) benämner *det* i exempel som (14) *intensionell anafor* och understryker att *det* alltid står som pronominell kopia när man på detta sätt åsyftar uttrycket hos en fras snarare än dess referens. Här handlar det inte om en specifik vodka, utan om vodka i allmänhet (jfr Språkriktighetsboken 2005:254). Korrelatet kan i dessa fall vara en svagt referentiell nominalfras som i (14), en satsvärdig nominalfras, en verbfras, en sats, en predikativ adjektivfras, en

⁹ Hämtat från radioprogrammet Fråga vad du vill i P3 som sändes den 8 oktober 2016 kl. 11:03.

predikativ participfras eller ett objekt efter verb med komponenten 'ha' (SAG II 1999:287f). Jag kommer att anta en intensionell anafor även i exempel som (15), där dislokation och kopia teoretiskt sett skulle kunna kongruera med avseende på genus, då jag anser konstruktionen och betydelsen vara densamma som i (14) (jfr Josefsson 2013:69f).

(15) Vatten_{ID} det_{PK} har jag i kranen.¹⁰

Pronominella kopior till initiala dislokationer där genus neutrum tydligt framgår analyseras däremot som syntaktiskt kongruerande, t.ex. (16).

(16) Det här bordet_{ID} det_{PK} har min farfar gjort.

Pronomenet *det* används även vid *identifierande predikativ* enligt (17) (SAG IV 1999:444f).

(17) Larsson_{ID}, det_{PK} är ju min lärare.

I en klar majoritet av de exempel på initial dislokation som hittills framförts har en nominalfras stått som dislokation. Att nominalfraser särskilt lämpar sig för placering i den utvidgade satsen konstateras i Altmann (1981:245), som studerar utvidgade satser främst i tyskan. Detta bekräftades i en mindre studie av Strandberg (2015:31).

I 2.1. nämndes att även interjektions- och vokativfraser kan stå i förfältet. En interjektionsfras utgörs av en interjektion med eventuella bestämningar och kan på egen hand utgöra en mening (SAG IV 1999:784ff). Detsamma gäller vokativfrasen, med undantaget att den består av en nominalfras som pekar ut, benämner eller karakteriserar den som tilltalas. Ett exempel på en vokativfras i förfältet ges i (18).

¹⁰ Exempel hämtat den 14 november 2016 från <https://twitter.com/BitterFittans/status/246237758945890304>.

(18) Josefina, kan du räcka mig det där dokumentet?

I (18) syftar vokativfrasen *Josefina* på subjektet *du*, och tycks fungera på samma sätt som en initial dislokation (jfr Altmann 1981:51). SAG (IV 1999:831) menar dock att en dislokation i andra person alltid är identisk med sin pronominala kopia. Står vokativfrasen däremot som apposition till ett pronomen i andra person enligt (19), verkar den passa in i SAG:s definition av initiala dislokationer (a.a.).

(19) Du Josefina_{ID} kan du_{PK} räcka mig det där dokumentet?

Jag kommer liksom Altmann (1981:51) och SAG (IV 1999:831) anta att vokativer enligt (19) kan fungera som initiala dislokationer.

2.2.2. *Position*

Den pronominala kopian kan placeras på olika positioner i satsen. Allra oftast återges den i initialfältet i en deklarativ huvudsats (SAG IV 1999:446, Lindahl 2014:9) enligt (20), där subjektet *min mormor* utgör initial dislokation och den pronominala kopian *hon* står i initialfältet¹¹.

(20) Min mormor_{ID} hon_{PK} kommer från Finland.

Den pronominala kopian kan även placeras senare i satsen enligt (21); här står den pronominala kopian *den* till det direkta objektet *fjärrkontrollen* i satsens slutfält.

(21) Fjärrkontrollen_{ID} har du sett den_{PK}?

¹¹ Pronominala kopior placerade i fundamentet i deklarativa huvudsatser är enligt SAG (IV 1999:445) oftast obetonade och prosodiskt sett enklitiskt anslutna till dislokationen. Om man däremot avser kontrastera något medelst dislokationen, kan den pronominala kopian få betoning. Man kan därför göra en skillnad mellan initiala dislokationer med fonologiskt enklitiska kopior och motsvarande konstruktion med betonad kopia (se t.ex. Melum Eide 2011:194, Boeckx & Grohmann 2004:139).

Satsen i (21) är rogativ, dvs. utgör en s.k. ja/nej-fråga (SAG IV 1999:730). I rogativa samt kvesitiva satser, s.k. frågeordsfrågor (a.a. s. 733), utgör initial dislokation ett alternativ till utbrytning (Ekerot 1995:210), eftersom ledföljden i sådana satser är mycket fast. Objektet *fjärrkontrollen* i (21) kan t.ex. inte fokuseras genom fundamentering, eftersom satsen då inte längre vore rogativ utan deklarativ. Objektet kan inte heller fokuseras genom utbrytning, eftersom detta inte är möjligt i frågesatser. Det enda sättet att tematisera och samtidigt fokusera objektet i (21) är att placera det som initial dislokation.

I deklarativa huvudsatser placeras den pronominella kopian däremot helst inte senare i satsen än i fundamentet, vilket SAG (IV 1999:226) exemplifierar med bl.a. (22).

(22) ?*Karlsson*_{ID}, igår var *han*_{PK} här.¹²

Även bisatser som inleds av subjunktionen *att*, s.k. narrativa bisatser (SAG I 1999:200), kan enligt SAG (IV 1999:447) konstrueras med initial dislokation om de har huvudsatsordföljd. Den pronominella kopian står då alltid som fundament. För den initiala dislokationens position i sattschemat redogörs inte i SAG, men i de exempel som anges står dislokationen oftast framför sin pronominella kopia enligt (23), hämtat från SAG (a.a.). Samma analys finns hos Johannessen (2014:412f).

(23) Men jag har en känsla av att ungdomarna nu för tiden_{ID} *dom*_{PK} vill inte så gärna berätta om vad som händer i skolan.

Däremot förekommer ett exempel i SAG (IV 1999:446) där den initiala dislokationen placerats framför en temporal (!) bisats istället för i den, nämligen (24). Här står bisatsens subjekt *Karlsson* framför bisatsen *när han bar ut posten*, där *han* är dislokationens pronominella kopia.

¹² Originalalets kursiv

(24) Karlsson_{ID}, när han_{PK} bar ut posten, hade vi aldrig något att klaga på.

SAG (a.a.) kommenterar dock endast att den pronominella kopian utgör en del av huvudsatsens fundament. Att den initiala dislokationen utgår från bisatsen samt att denna verkar kunna ha bisatsordföljd påpekas inte.

2.2.3. *Jämförelse med så-konstruktionen*

Så-konstruktionen ansågs tidigare utgöra ett exempel på initial dislokation och innebär att ett *så* placeras mellan satsens första led och det finita verbet. Likt en pronominell kopia upprepar, avgränsar och sammanfattar *så* meningens fundament. Ett exempel på detta ges i (25).

(25) När jag kommer hem så ska jag laga mat.

En fördel med *så*-konstruktionen är att den ger möjlighet till en s.k. planeringspaus (p) för talaren innan hen fortsätter satsen (Ekerot 1995:82, jfr även Wellander 1973:29 som menar att pauser indikerar att talaren inte är helt säker på hur hen ska fortsätta sin tur), vilket inte hade framstått som lika naturligt utan *så*. Detsamma verkar gälla för initiala dislokationer som (15), nedan upprepad som (26). Att lägga in en dylik paus i motsvarande sats där initial dislokation inte används som i (27) verkar inte lika naturligt (jfr Ekerot 1995:82).

(26) Vatten_{ID} (p) det_{PK} har jag i kranen.

(27) Vatten (p) har jag i kranen.

Ekerot ser inte *så*-konstruktionen som ett fall av initial dislokation, utan som ”ett betydelseomt grammatiskt morfem av samma slag som *det* i *det regnar*” (Ekerot 1988:38), vars likheter med initiala dislokationer endast uppstår i deklarativa huvudsatser. *Så*-konstruktionen kan dessutom kombineras med initial dislokation (a.a.) enligt exempel (28).

(28) När jag kommer hem_{ID}, då_{PK} så ska jag laga mat.

Melum Eide (2011:197, 205) lyfter fram att *så* inte kan betonas och inte heller på egen hand kan utgöra fundament, till skillnad från de pronomina kopior. *Så*-konstruktionen ses därför inte som en initial dislokation i detta arbete.

2.3. Fritt annex

Fria annex¹³ utgörs av led som är lösare anknutna till satsen, oftast i form av adverbial som semantiskt modifierar satsens innehåll (SAG IV 1999:452). Liksom dislokationer kan de stå såväl initialt som finalt, i vissa fall även medialt. Till skillnad från dislokationer saknar de en pronomina kopia i den inre satsen (a.a.). Exempel (29) innehåller därför ett fritt annex, medan samma led i (30) är en initial dislokation p.g.a. den pronomina kopian *då* i slutfältet. Exempelen har hämtats från SAG (a.a. s. 455).

(29) {Om/När} Veronica hör av sig_{FA}, ring mig.

(30) {Om/När} Veronica hör av sig_{ID}, ring mig då_{PK}.

Skillnaden mellan initiala dislokationer och fria annex avgörs således i vissa fall enbart på realiserandet av en pronomina kopia. Utelämnandet av den pronomina kopian är dock endast möjligt då ett fritt satsled dislokerats; om ledet utgör ett bundet led i verbfrasen krävs en pronomina kopia på den ordinarie platsen när ledet i fråga placeras utanför den inre satsen (se t.ex. Engdahl 2012:121, Josefsson 2012a:114). Exempel (31) är därför ogrammatiskt, eftersom *hennes bror* utgör komplement till verbet *träffa* och kräver en pronomina kopia för att utgöra en korrekt dislokation enligt (32).

(31) *Hennes bror_{ID}, har du träffat?

¹³ Istället för *fritt annex* används även *fritt fundament* (Thorell 1972:272, Ekerot 1995:189) och *fristående topik* (Lindström 2002:58).

(32) Hennes bror_{ID}, har du träffat honom_{PK}?

Endast fria led kan alltså stå som fria annex i förfältet utan pronominal kopia. I dessa fall utgör annexen fria adverbial som talar om inom vilka ramar den inre satsens proposition gäller (jfr Auer 1997:71, 1996:310). Detta är enligt SAG (IV 1999:454) vanligast då adverbialen anger kausalitet, samt då huvudsatsen antingen är direktiv, dvs. inleds av ett verb i imperativ (a.a. s. 705), eller kvesitiv. Auer (1997:67ff) ger dock exempel från tyskan på adverbialsatser i förfält framför huvudsatser med rak ordföljd. SAG (IV 1999:453) menar att detta endast är möjligt när det fria annexet har satsadverbialsbetydelse och att strukturen enbart förekommer i talspråk med ledigt stilvärde, vilket man exemplifierar med (33).

(33) Om jag får säga en sak_{FA} (så) alla har kommit.

Ett liknande exempel anförs i Josefsson (2012b:368), återgivet som (34). Exemplet tycks ha samma struktur som (7) i 1.2.

(34) När de är ute på sina läger de har ju inte alls de här förmånerna¹⁴

(35) När Maja tog brons så jag ville inte känna på medaljen

Dessa konstruktioner undersöks vidare i 4.2.

3. Material och metoder

I tidigare avsnitt har konstaterats att förfältet och dess initiala annex är vanligare i talspråk. Mitt material utgörs därför av en talspråkskorpus, nämligen inspelningar och transkriptioner från det tvärvetenskapliga projektet Gymnasisters språk- och musikkvällar, GSM. Projektet pågick mellan 1997 och 1999 och var ett

¹⁴ Min understrykning

samarbete mellan Institutionen för svenska språket samt Institutionen för musik- och filmvetenskap vid Göteborgs universitet (Wirdeńs 2002:42). Inspelningarna genomfördes år 1997 på tio olika gymnasieskolor. De deltagande gymnasisterna grupperades i 27 grupper med tre till sex deltagare i varje grupp, exklusive den samtalsledande intervjuaren (a.a. s. 43, 51). Innan inspelningarna fick gymnasisterna veta att forskarna ville undersöka ”hur gymnasieungdomar tänker och pratar om musik” (a.a. s. 48). Det underströks att inga ämnesmässiga kunskaper om musik krävdes, utan att det var åsikterna som intresserade forskarna. Grupperna fick lyssna igenom nio olika låtar för att sedan diskutera dessa utifrån fem frågor (a.a. s. 43):

- Vad kallar du musiken?
- Vad tycker du om musiken? Varför?
- Vem/vilka lyssnar på den här typen av musik?
- När lyssnar man på musiken?
- Hur skulle du beskriva musiken för dina kompisar?

GSM består av ca 20 timmars samtalstid transkriberad till ca 205 000 ord (a.a. s. 51). Ca 30 000 ord yttras av intervjuaren (Nilsson 2005:5). Samtliga informanter har anonymiserats. Samtalen är transkriberade i programmet Conc enligt principerna för den samtalsanalytiska metoden CA utvecklad av Sacks, Schegloff & Jefferson (1974) (Wirdeńs 2002:52f).

GSM lämpar sig bra till min undersökning då det är en mycket gedigen talspråkskorpus där de flesta samtalen anses vara spontana och otvungna (jfr Nilsson 2005:8). Korpusen har dessutom använts i flera avhandlingar i svenska språket (t.ex. Karlsson 2006, Nilsson 2005 & Wirdeńs 2002). Att initiala dislokationer förekommer i materialet nämns i Nilsson (2005:169).

I detta arbete analyseras 12 slumpvis utvalda samtal från GSM, inklusive intervjuarens samtalsbidrag. Jag har haft tillgång till en transkription av samtliga samtal som kopierats från Conc och klistrats in i ett 1 085 sidor långt Worddokument. De samtal jag studerat utgör 448 sidor. Att transkriptionen

kopierats från ett program till ett annat har lett till vissa felkodningar. Jag har t.ex. inte kunnat urskilja samtidigt tal och emfas. I vissa fall har tecken som *ö* och *ô* kodats fel, samt ordningen mellan turerna kastats om. Enligt min bedömning har transkriptionen trots detta gått att analysera på ett tillförlitligt sätt, även om en fullständig transkription möjligtvis kunde ha gett andra resultat. En transkription som markerar emfas hade t.ex. kunnat tydliggöra om informanten stakar sig eller använder sig av en initial dislokation som i exempel (36), där kommateringens syftar till att illustrera den emfas som ligger på satsens första *han*.

(36) Men han, han avskyr verkligen hårdrock.

Vissa felkodningar har dock kunnat korrigeras; främst handlar det om bokstaven *ä* som jag ersatt med *ö* i de fall då det verkar rimligt. I övrigt återges exemplen i den här uppsatsen i enlighet med transkriptionen. De transkriptionsprinciper som används redovisas i bilagan. Jag har även kunnat lyssna på de fullständiga inspelningarna till två av de samtal som undersökts, samt ett tredje samtal i begränsad utsträckning.

Materialets initiala annex har identifierats i transkriptionerna utifrån den tidigare forskning som presenterats i avsnitt 2 och som i huvudsak baseras på SAG. Eftersom mitt material utgörs av talspråk, är det inte omöjligt att det avviker från de teorier som anförs i den mer skriftspråksbaserade SAG (se t.ex. Anward 2000 för en diskussion kring SAG och talspråket). Jag har även inkluderat initiala annex från turer som av någon anledning inte avslutats. Dessa har sedan bekräftats eller förkastats med hjälp av inspelningarna i de fall då en inspelning fanns tillgänglig. De initiala annexen har därefter analyserats utifrån frågeställningarna i 1.2. Resultatet presenteras i avsnitt 4.

4. Resultat

Detta avsnitt presenterar undersökningens resultat. I 4.1. redogörs för initiala dislokationer, medan 4.2. redovisar exempel på fria annex framför deklarativa huvudsatser.

4.1. Initiala dislokationer

Totalt kunde 237 initiala dislokationer beläggas, varav 44 från intervjuarens samtalsbidrag. Samtliga initiala dislokationer har analyserats med avseende på syntaktisk funktion, syntaktisk form och position. Detta redovisas i avsnitt 4.1.1., 4.1.2. respektive 4.1.3.

4.1.1. Syntaktisk funktion

Materialets initiala dislokationer har någon av följande syntaktiska funktioner: subjekt, fritt adverbial, objekt, rektion, vokativ, bundet predikativ eller possessivattribut. Vanligast är subjekt, som är cirka tre gånger vanligare än fria adverbial. Dessa är i sin tur nästan dubbelt så vanligt förekommande som objekt. Knappt ett tiotal dislokerade rektioner förekommer. Antalet vokativer, bundna predikativ och possessivattribut är mycket lågt. De absoluta frekvenserna hos de olika syntaktiska funktionerna presenteras i tabell 1. Därefter exemplifieras och kommenteras de olika syntaktiska funktionerna i löptext.

Tabell 1. Syntaktiska funktioner

Syntaktisk funktion	Frekvens
Subjekt	143
Fritt adverbial	45
Objekt	26
Rektion	13
Vokativ	6
Bundet predikativ	3

Possessivattribut	1
-------------------	---

Totalt kunde 143 initialt dislokerade subjekt beläggas i materialet. Ett exempel på detta ges i (37) där *dom här Killing me softly å dom* utgör dislokation och den intensionella anaforen står som pronominell kopia.

(37) men dom här Killing me softly å dom_{ID} de_{PK}¹⁵ va ju tjejerna favorit i somras å så

I materialet kunde 45 initialt dislokerade fria adverbial hittas. Mer än hälften av dessa angav omständighet, medan övriga gav information om tid eller rum. Den exakta fördelningen presenteras i tabell 2.

Tabell 2. Olika typer av adverbial

Typ av fritt adverbial	Frekvens
Omständighet	27
Tid	13
Rum	5

Nedan följer ett exempel var på de olika adverbialen. Förfältet i (38) består av ett omständighetsadverbial, *om dom kläderna blir populä- eller moderna* med den pronominella kopian *då* i fundamentet.

(38) om dom kläderna blir populä- eller moderna_{ID} då_{PK} blir ju den musiken också de

I (39) består förfältet av den temporala bisatsen *när dom kost- när dom kost- nittinie spänn* som utgör tidsadverbial. Även här står den pronominella kopian *då* i

¹⁵ I tidigare avsnitt har jag i exemplen följt skriftspråkets konventioner. Eftersom exemplen från GSM är transkriptioner av talspråket återges de istället på ett mer talspråksnära sätt. Informanterna i materialet använder t.ex. det talspråkliga *dom* framför de skriftspråkliga formerna *de* och *dem*. Ett *de* i materialet betecknar därför skriftspråkets *det*.

fundamentet. Lägg märke till att *dom* i den initiala dislokationen fungerar kataforiskt till *CD-skivor*.

(39) när dom kosta- när dom kosta nittinie spänn_{ID} då_{PK} köpte jag CD-skivor
senast tror jag

Ett exempel på ett rumsadverbial ges i (40), där nominalfrasen *Pop-TV på ZTV* står i förfältet medan den pronominala kopian *där* står som satsens fundament. Notera att nominalfrasen hade krävt prepositionen *på* om den hade stått i den inre satsen (se 4.1.2. nedan).

(40) Pop-TV på ZTV_{ID} där_{PK} spelar dom inte många dåliga låtar

I materialet finns 26 initialt dislokerade objekt. Samtliga utgör liksom (41) direkta objekt.

(41) Gyllene tider å såna där_{ID} dom_{PK} tycker jag e (.) ganska bra

I mindre utsträckning förekommer rektioner, vokativer, bundna subjektspredikativ samt ett possessivattribut. Totalt 13 rektioner står som initiala dislokationer. Dislokationerna och de pronominala kopiorna är identiska i 6 av fallen och endast i ett exempel står kopian som fundament (se (49) i 4.1.2. nedan). Ett exempel på en dislokerad rektion med den pronominala kopian i en bisats ges i (42).

(42) å den här musiken_{ID} ee- va gör man när man lyssnar på den_{PK} då?

I 6 fall tycks en vokativfras vara apposition till ett *du* fungerande som initial dislokation (jfr 2.2.4.) enligt (43).

(43) du Johanna_{ID} du_{PK} sa inte vicken som va din (.) favoritmusik

Ytterst få predikativ finns i materialet. Ett exempel på identifierande predikativ (jfr 2.2.1.) ges i (44), där *dåligt* placerats i förfältet och återupptas med den intensionella anaforen i fundamentet.

(44) dåligt_{ID} de_{PK} e de ju faktiskt tycker jag

Även ett initialt dislokerat possessivattribut har hittats. Det handlar om *många* i (45) som dislokerats såväl initialt som finalt (indexerat FD) till kopian *deras*. Dislokationen till ett possessivattribut får oftast kasus nominativ (se 2.2.1.), vilket är fallet även här.

(45) ja tror asså (.) många_{ID} asså (.) de e hela deras_{PK} liv många_{FD} asså

4.1.2. Syntaktisk form

Här sammanställs hur materialets initiala dislokationer och dess pronomina kopior korrelerar med fokus på form. De allra flesta av materialets initiala dislokationer är nominalfraser. Ett antal bisatser förekommer som dislokationer, samt mycket få prepositionsfraser, infinitivfraser, adjektivfraser, adverbfraser, participfraser och verbfraser. Som pronomina kopior förekommer pronomen, den intensionella anaforen¹⁶, adverb samt fraser identiska eller synonyma med dislokationen. Resultatet för materialet presenteras i tabell 3.

Tabell 3. Relationen mellan initial dislokation och pronomina kopia

Den initiala dislokationens form	Den pronomina kopians form	Frekvens
Nominalfras	Personligt pronomen	96
	Intensionell anafor	72
	Identisk eller synonym	

¹⁶ Den intensionella anaforen är ett pronomen, men presenteras här som en egen kategori då den skiljer sig från övriga pronomen i vissa avseenden, se 2.2.1.

	nominalfras	11
	Adverb	8
	Possessivt pronomen	1
	Totalt antal nominalfraser	189
Bisats	Adverb	32
	Intensionell anafor	4
	Totalt antal bisatser	36
Prepositionsfras	Adverb	4
Infinitivfras	Intensionell anafor	3
Adjektivfras	Intensionell anafor	2
	Identisk adjektivfras	1
Adverbfras	Intensionell anafor	1
Participfras	Intensionell anafor	1
Verbfras	Intensionell anafor	1

De dominerande mönstren för initiala dislokationer är enligt tabell 3 NOMINALFRAS + PERSONLIGT PRONOMEN, NOMINALFRAS + INTENSIONELL ANAFOR och BISATS + ADVERB. Dessutom förekommer mönstret X + X, dvs. att dislokation och kopia är identiska alternativt synonyma, samt NOMINALFRAS + ADVERB. Dessa mönster kommenteras i det följande.

Vanligast är NOMINALFRAS + PERSONLIGT PRONOMEN, vilket exemplifieras i (46).

(46) Lars Demian_{ID} han_{PK} har kommit ut me en ny skiva

Vanligt är också NOMINALFRAS + INTENSIONELL ANAFOR enligt (47). Lagg märke till att den intensionella anaforen används till en nominalfras där genus utrum tydligt framgår.

(47) eeh den här musiken_{ID} ä de ä de_{PK} nåt man ä ute å ute å röjer till eller?

Det tredje vanligaste mönstret är BISATS + ADVERB. Den temporala bisatsen i (48) har adverbet *då* som pronominell kopia.

(48) när jag ska typ göra nånting verkligen nåt aktivt såhär tillexempel (.)
städa mitt rum eller va som helst_{ID} (.) då_{PK} måste jag alltid ha musik på

Av tabell 3 framgår att dislokation och kopia i 12 fall utgörs av identiska eller synonyma fraser, X + X, vilket enligt SAG förekommer marginellt när den pronominella kopian förses med ett attributivt *sådan* (se 2.2.1.). Två exempel på detta finns i materialet, t.ex. (49). Här står *vissa av Beatles musik bra låtar* som initial dislokation med kopian *såna låtar* i fundamentet. Kopians ursprungsplats är dock i bisatsen *e bra å lyssna på*, vilket gör (49) till en satsfläta.

(49) jag menar vissa av Beatles musik bra låtar_{ID} X X såna låtar_{PK} tycker jag
 e bra å lyssna på

Identiska nominalfraser förekommer enligt SAG även om ett deiktiskt pronomen fungerar som initial dislokation. Ett exempel på detta finns i materialet, se (50).

(50) du_{ID} vet du_{PK} va dom har gjort

Övriga exempel på identiska eller synonyma fraser från mitt material följer inte det mönster som anges i SAG. I 9 av dessa fall handlar det om nominalfraser och i ett fall om en adjektivfras. Bland nominalfraserna utgör 5 av dessa rektioner. I ett av fallen tycks kopian vara mer syntaktiskt komplex än dislokationen då den försetts med ett efterställt attribut enligt (51).

(51) eller liksom lyssnarna_{ID} kan man skilja på lyssnarna till Fugees och hip-
hop_{PK} å

Exemplet där de identiska fraserna utgörs av adjektivfraser ges i (52). *Urusel* fungerar här både som initial dislokation samt som pronominell kopia i en bisats (jfr 4.1.3. ovan).

(52) *urusel*_{ID} (.) va ä de som gör att den ä *urusel*_{PK}?

Materialet innehåller 8 exempel på mönstret NOMINALFRAS + ADVERB. I två av fallen tycks relationen mellan dessa vara oproblematisk, exempelvis i (53) där nominalfrasen *en gång* står som initial dislokation till ett *då*.

(53) men jag vet en gång_{ID} *då*_{PK} hade vi ett arbete¹⁷

I övriga fall tycks relationen inte vara lika uppenbar. I två av dessa utgörs nominalfrasen av en rektion. Ett exempel är (54) där *Munkebäck* står som dislokation till kopian *där* (jfr även exempel (40)). För att *Munkebäck* ska kunna ha samma funktion i den inre satsen krävs prepositionen *på* då ett gymnasium åsyftas, se (55).

(54) *Munkebäck*_{ID} *då*¹⁸ va de nån konsti klättrare som hette Krister som du intervjua *där*_{PK} som spelade digory doo

(55) Var det någon konstig klättrare som hette Krister som du intervjuade *(på) *Munkebäck* som spelade digory doo?

¹⁷ Här skulle man kunna argumentera för att *en gång* inte står som dislokation till *då* i satsen *då hade vi ett arbete*, utan som objekt i satsen *jag vet en gång*. Samtidigt skulle man kunna anta att subjunktionen *att* har utelämnats och att vi egentligen bara har en huvudsats, *jag vet att en gång då hade vi ett arbete*, där *en gång* står som dislokation till *då*. Jag har valt den senare analysen då jag anser den vara mer rimlig än den förra, som enligt min språkkänsla skulle generera en noterbar paus mellan satserna som inte markerats i transkriptionen. Potentiella matriser som *jag vet* kan dessutom tolkas som diskurspartiklar (se t.ex. Lindström 2008:220).

¹⁸ Här åsyftas partikeln *då* (jfr Lindström 2008:81).

Resterande 4 fall av NOMINALFRAS + ADVERB handlar om uttryck där nominalfrasen ensam tycks uttrycka en adverbial proposition. Ett av dessa är (56) där nominalfrasen *CD* står som dislokation till adverbet *då*.

(56) ja men CD_{ID} $då_{PK}$ pratar dom inget emellan $då_{PK}$ e de bara låtar så tröttnar man (ofta)

Tabell 3 synliggör även att intensionella anaforer generellt är vanligt förekommande i materialet samt att de, liksom SAG antar, kan ha korrelat i olika former. Samtliga möjliga former hos korrelatet som listas i SAG (jfr 2.2.1.) finns i mitt material. Därtill finns en intensionell anafor med en adverbfras som korrelat. Exemplet illustreras i (57), där informanten resonerar kring vilka som lyssnar på klassisk musik. Hen inleder i förfältet med adverbfrasen *där man hör de* och fortsätter i fundamentet med den intensionella anaforen. Anmärkas bör att talaren avbryter sin tur och formulerar om den.

(57) där man hör de_{ID} de_{PK} e ju m- jag (tycker så att typ) att ifall man typ- (.)
man här de inte så ofta på radio å sånt

4.1.3. *Position*

Den pronominala kopian placeras nästan uteslutande i fundamentet om detta är möjligt. Om detta inte är möjligt beror det på att huvudsatsen är kvesitiv eller rogativ, alternativt att kopian befinner sig i en bisats. Positionen för samtliga pronominala kopior ges i tabell 4.

Tabell 4. Den pronominala kopian position

Sats	Satsstyp		Frekvens
Huvudsats	Deklarativ	Fundamenterad	169
		Ej fundamenterad	17
	Rogativ		18
	Kvesitiv		6

	Totalt antal huvudsatser	210
Bisats	Narrativ	18
	Relativ	5
	Temporal	3
	Koncessiv	1
	Totalt antal bisatser	27

I 17 fall där fundamentering vore möjlig placeras den pronominella kopian trots det senare i satsen, t.ex. i (58).

(58) men min pappa_{ID} jag har frågat honom_{PK} nångång såhär va tycker du?

I ungefär lika många fall är huvudsatsen rogativ som i (59).

(59) texterna_{ID} ä dom_{PK} viktiga här?

Färre är antalet kvesitiva huvudsatser med initiala dislokationer. Ett exempel ges i (60).

(60) men skatemusik_{ID} va e de_{PK} då?

Tabell 4 synliggör att den pronominella kopian i 27 fall befinner sig i en bisats. I avsnitt 2.2.2. konstaterades att den initiala dislokationen i sådana fall placeras framför den fundamenterade pronominella kopian inuti bisatsen, samt att bisatsen är narrativ med huvudsatsordföljd. Mitt material innehåller endast fyra exempel på detta, t.ex. (61).

(61) men de har ja hört att riktia hip hiphopare_{ID} dom_{PK} tycker att dom e för mesia så här

Av liknande karaktär är (12) ovan, här upprepat som (62). Liksom i (61) befinner sig den initiala dislokationen inuti bisatsen, men kopian dyker upp först i en relativsats fungerande som attribut till objektet *folk* i bisatsen.

(62) Jag har hört att grillchips_{ID}, man ska inte lita på folk som gillar grillchips_{PK}.

Trots att SAG och Johannessen (2014) endast redogör för initiala dislokationer placerade inuti bisatsen, är det i mitt material vanligast att den initiala dislokationen spetsställs och hamnar antingen framför bisatsen enligt (63) eller framför hela huvudsatsen som i (64). Det senare är per definition fallet även i (63) då bisatsen är spetsställd. I totalt 22 av exemplen i materialet där den pronomina kopian står i en bisats placeras dislokationen på något av dessa vis.

(63) mamma å pappa_{ID} när dom_{PK} går ut eller så på dansgolvet e de väl mycke så

(64) men tiderna_{ID} jag tror inte de e nåt så speciellt mä dom_{PK}

De flesta av mina exempel på bisatser innehållande en pronomina kopia till en framförställd dislokation är liksom i (64) narrativa, men i materialet finns även tre temporala bisatser, däribland (63). Materialet innehåller även fem relativa bisatser, t.ex. (65) nedan.

(65) min farfar_{ID} (.) på den restaurangen han_{PK} har (.) så lyssnar dom bara på sån gammal musik

Även en koncessiv bisats innehållande en dislokation (66) finns i materialet.

(66) även om min mormor_{ID} då¹⁹ hon_{PK} köper skiver

¹⁹ Här åsyftas partikeln *då* (jfr Lindström 2008:81).

Lägg märke till att i samtliga exempel där dislokationen står utanför bisatsen, verkar denna kunna ha bisatsordföljd. Detta är t.ex. möjligt i (63), upprepad som (67) med satsadverbet *inte*.

(67) Mamma och pappa_{ID}, när de_{PK} inte går ut eller så på dansgolvet är det väl mycket så.

Detta fungerar däremot inte om dislokationen står inuti bisatsen som i (61). Exemplet upprepas i (68) nedan som visar att bisatsordföljd inte är möjligt i sådana exempel (jfr 2.2.2).

(68) *Men det har jag hört att riktiga hiphopare_{ID}, de inte tycker att dom är för mesiga.

4.2. Fritt annex framför deklarativ huvudsats

I avsnitt 2.3. konstaterades att fria annex vanligtvis består av adverbial som semantiskt modifierar innehållet i den inre satsen. Avsaknaden av pronominell kopia skiljer dessa från initiala dislokationer, vilket i vissa fall gör konstruktionerna mycket lika. Den spetsställda konditionalsatsen i (69) utgör initial dislokation p.g.a. den pronominella kopian *då* i slutfältet. Inuti denna dislokation finns dessutom ytterligare en dislokation, nämligen den del av verbfrasen som korresponderar med den intensionella anafor som står som objekt till verbet *erkänna* i matrisen. De olika dislokationerna tydliggörs med hakklamrar.

(69) [om nu [nån skulle gilla dansbandsmusik här av era kompisar]_{ID2}]_{ID1} de skulle inte gå å erkänna de_{PK2} då_{PK1} eller?

Jämför (69) med (70), där den spetsställda konditionalsatsen saknar pronominell kopia, medan den samordnade prepositionsfrasen *till dom skolorna som ligger lite utanför eller till dom skolorna där de e ja i Angered å Bergsjön där* inuti denna har

en pronominell kopia i fundamentet. Hela förfälsledet utgör således ett fritt annex, som i sin tur innehåller en initial dislokation.

(70) [om man går ut [till dom skolorna som ligger lite utanför eller till dom skolorna där de e ja i Angered å Bergsjön där]_{ID}]_{FA} (.) där_{PK} kan ja tänka mej att de e väldigt utbrett

I materialet har jag kunnat iaktta 11 exempel på strukturer som verkar ha en del gemensamt med fria annex som det i (70). Ett fritt adverbial har placerats i förfälsledet, och precis som i (70) saknas en pronominell kopia i den inre satsen vilket per definition gör det fria adverbial till ett fritt annex. Liksom (70) är satsen deklarativ, men har nästan alltid rak ordföljd. Exempelen innehåller oftast inte heller någon dislokation som (70) gör. Uteslutet är inte att strukturen uppfattas som ogrammatisk; placeringen av *sen* 'sedan' framför den raka ordföljden i (71) kan tyckas bryta mot V2, liksom *nuförtiden* framför den inverterade satsen i (72).

(71) *sen*_{FA} ja gillar dom gamla också dixielaand de gillar ja

(72) men *nuförtiden*_{FA} all hårdrock tycker ja nästan ä dåli liksom

Bortsett från exemplen ovan utgörs övriga spetsställda led av bisatser. Fyra av dessa är konditionala och återges i (73)–(76). Lägg märke till att (73) innehåller två exempel på konstruktionen i fråga. Anmärkas bör att turen i (74) avbryts och startas om.

(73) men om man verkligen lyssnar på *de*_{FA} allt e ju exakt (.) å de e ju så mycke på en gång som ska stämna jamenar skulle man se dom noterna_{FA} man skulle säkert inte förstå nånting

(74) eller om man ska ladda så inför en match_{FA} de e väldigt mycke eller gans- om man kör (högst mål vinner) (.) tillexempel den här låten e ju väldigt såhär (.) snabb också så att (.) den e ganska- (.) kan ju va bra vid vissa tillfällen

(75) om jag skulle lyssna på (.) på techno eller eurotechno_{FA} jag tror inte dom skulle nog veta vad jag lyssna på

(76) om han inte kun- om han inte hade lärt sej å spela långsamma låtar_{FA} jag tror inte han hade kunnat spela-

Att konditionalsatser står som fria annex är inte ovanligt, vilket konstaterades i 2.3. Den efterföljande huvudsatsen är då oftast direktiv eller kvesitiv. Men i exempel (68)–(71) är huvudsatserna deklarativa. Endast ett exempel på en konditionalsats i förfältet framför en deklarativ huvudsats anförs i SAG, nämligen (33), nedan upprepat som (77).

(77) Om jag får säga en sak_{FA} (så) alla har kommit.

Exemplet i (77) är inte helt olikt exemplen i (73)–(76), men den förfältsplacerade konditionalsatsen förhåller sig inte till den inre satsen på samma sätt som i t.ex. (76). I (76) uttrycks att 'han hade inte kunnat spela om han inte lärt sig spela långsamma låtar', men (77) betyder inte att 'alla har kommit om jag får säga en sak'. Annexet i (77) är alltså inte ett villkor för att den inre satsens proposition ska gälla, utan förhåller sig snarare till språkhandlingen i sig (jfr SAG IV 1999:453).

Övriga bisatser är temporala och inleds av *när*. Dessa exemplifieras i (78)–(81).

(78) alltid när jag (.) typ (.) ska ut å springa eller (.) (vare sej man ska göra inne)_{FA} jag kan liksom inte göra de utan musik de e så tråkigt

(79) å eh när man träffar en sån kille_{FA} man tror ju liksom att dom ska va helt (.) men dom har ju liksom eh dom har självdistans till de hela dom tycker de e (.) ja vet inte hur ja ska säja-

(80) när man sätter på ZTV_{FA} de e ju liksom hela tiden tycker jag

(81) sen när de e på svenska också_{FA} jag gillar inte- jag gillar inte svensk musik

Liksom de spetsställda adverbialen i (71) och (72) samt konditionalsatserna i (73)–(76) täcks inte heller (78)–(81) av SAG. Jag har dock iakttagit liknande exempel

utanför GSM, exempelvis (7), här upprepat som (82), samt ett antal meningar som yttrats av personer omkring mig. Dessa återges nedan i (83)–(85). De finns tyvärr inte inspelade, men har antecknats i sin helhet direkt efter yttrandet.

(82) När Maja tog brons_{FA} så jag ville inte känna på medaljen.

(83) När vi var på Focus_{FA}, Frida köpte bara sånt det var extrapris på.

(84) När man sitter hemma och jobbar_{FA}, man lär sig mycket mer än när man sitter i skolan.

(85) När jag sväljer_{FA}, det gör skitont.

Exempel (82)–(85) innehåller liksom förfälten i (78)–(81) temporala bisatser, som enligt SAG (IV 1999:455) kan utgöra fria initiala annex. SAG ger endast ett exempel på detta, där huvudsatsen inte är deklarativ, se (29). Samtliga huvudsatser i (78)–(85) är däremot deklarativa.

5. Diskussion

Här diskuteras de resultat som presenterats i avsnitt 4. De initiala dislokationerna diskuteras i 5.1. och de fria annexen i 5.2.

5.1. Initiala dislokationer

I detta avsnitt diskuteras de initiala dislokationernas syntaktiska funktion i 5.1.1., den syntaktiska formen i 5.1.2. och den pronominala kopians position i 5.1.3.

5.1.1. Syntaktisk funktion

I avsnitt 2.2.1. konstaterades att subjekt samt bundna led i verbfrasen enligt SAG vanligen utgör den initiala dislokationens syntaktiska funktion i den inre satsen, samt att fria led i verbfrasen kan dislokteras. Att subjekt är absolut vanligast bekräftades i 4.1.1. Däremot är den näst vanligaste syntaktiska funktionen fria adverbial, vilket kan tyckas förvånande om man som SAG antar att bundna led i

verbfrasen är vanligare i initiala dislokationer. Att enbart ett leds bundenhet skulle hänga samman med benägenheten att fungera som initial dislokation verkar i ett sådant sammanhang omotiverat. Vad som i själva verket ligger bakom det faktum att subjekt, adverbial och objekt oftast dislokteras i materialet blir därför svårt att förklara utifrån ett renodlat syntaktiskt perspektiv. Möjligtvis hänger detta samman med interaktionen i övrigt och dess informationsdynamik.

De avvikelser gentemot SAG som presenteras i den här uppsatsen skulle, på en mer generell nivå, kunna vara en konsekvens av att SAG beskriver såväl tal- som skriftspråkliga initiala annex, medan jag enbart undersöker exempel från talspråket. För att styrka en sådan hypotes behöver initiala annex studeras ytterligare i både tal- och skriftspråk.

5.1.2. Syntaktisk form

De vanligaste mönstren för formen hos materialets initiala dislokationer är följande: NOMINALFRAS + PERSONLIGT PRONOMEN samt NOMINALFRAS + INTENSIONELL ANAFOR. Att nominalfraser lämpar sig som initiala dislokationer i tyskan konstaterades i 2.2.1. Den här undersökningen tycks visa att detta gäller även för svenskan. Även bisatser fungerar ofta i mitt material som initiala dislokationer, då enligt mönstret BISATS + ADVERB. Här är det inte omöjligt att tyngden hos ledet spelar roll; att inleda med ett syntaktiskt tungt led som bisatsen kan vara, motiverar möjligen talaren att fortsätta med en pronominell kopia och på så vis göra satsen mer överskådlig.

Resultatet i 4.1.2. bekräftar SAG:s utsaga om att pronomen och pronominella adverb ofta förekommer som pronominell kopia till initiala dislokationer (jfr 2.2.1.); personliga pronomen är allra vanligast som pronominell kopia i materialet, tätt följt av intensionella anaforer. Användandet av en intensionell anafor medför dessutom en speciell betydelse, då uttrycket hos frasen åsyftas snarare än referensen. Att den intensionella anaforen är vanligt förekommande som pronominell kopia till initiala dislokationer nämns inte i SAG, men i bl.a. Josefsson (2010) och Platzack (2012). Denna står i mitt material som kopia till flera olika typer av fraser, bl.a. en adverbfras, vilket inte nämns som ett potentiellt korrelerat i SAG. Möjligtvis är

användandet av en intensionell anafor som kopia till en adverbfras begränsat. Att en adverbfras trots allt förekommer som korrelat till en intensionell anafor kanske kan förklaras av att den intensionella anaforen generellt sett fungerar som kopia till många olika fraser. Det skulle i så fall innebära att informanten har överfört mönstret till adverbfrasen. Det faktum att den aktuella turen avbryts skulle kunna vara en konsekvens av den ovanliga korrelationen, men om detta är det givetvis svårt att spekulera.

I 12 fall är initial dislokation och pronominell kopia identiska eller utgörs av synonyma fraser. Detta förekommer enligt SAG då de båda leden utgörs av personliga pronomen alternativt då kopian försetts med ett attributivt *sådan* (jfr 2.2.1.). Ett exempel på respektive struktur har hittats i materialet, men i övriga exempel är dislokation och kopia identiska utan att vara pronomen. Dessa passar därmed inte in helt och hållet i SAG:s definition. Fenomenet är vanligast bland de till antalet ganska få initialt dislokerade rektioner som hittats i materialet. Totalt förekommer 5 meningar där rektionen står både initialt som dislokation samt efter sin preposition i den inre satsen, exempelvis (51), här upprepad som (86).

(86) eller liksom lyssnarna_{ID} kan man skilja på lyssnarna till Fugees och hip-hop_{PK}

Anmärkningsvärt är att den pronominella kopian i detta fall tycks vara mer utbyggd än sitt korrelat. Detta går emot den funktion hos initiala dislokationer som konstaterades i 2.2.; att ett tyngre led flyttas till förfältet och lämnar en pronominell kopia för att göra den inre satsen mer översiktlig. Det verkar dock inte omöjligt att använda en pronominell kopia enligt mönstret som förespråkas i SAG, jämför (86) och (87).

(87) Lyssnarna_{ID}, kan man skilja på dem till Fugees och hip-hop_{PK}?

Att talaren bakom (86) trots det väljer att nämna ledet två gånger kan bero på att hen vill stärka tydligheten i yttrandet.

I materialet finns 4 exempel där en nominalfras tycks uttrycka en adverbial bestämning enligt mönstret NOMINALFRAS + ADVERB, t.ex. (56), här upprepat som (88). Här verkar *CD* stå för en temporal eller konditional betydelse i stil med 'när/om jag lyssnar på *CD*' eftersom den pronominala kopian är *då*.

(88) ja men CD_{ID} $då_{PK}$ pratar dom inget emellan $då_{PK}$ e de bara låtar så tröttnar man (ofta)

CD i (88) verkar alltså utgöra någon typ av satsförkortning. Det är dock svårt att föreställa sig nominalfrasen fungera på samma sätt utan att utgöra initial dislokation. Den kan inte flyttas in i den inre satsen, se (89).

(89) *Dom pratar inget emellan *CD*

Eftersom den pronominala kopian *då* saknas i (89) finns inget som indikerar att *CD* fungerar som adverbial. Satsförkortningar som den i (88) verkar alltså enbart fungera med en pronominal kopia som klargör hur satsförkortningen ska tolkas. Mycket sannolikt krävs även en kontext som hjälper mottagaren att tolka exempel som (88); i en diskussion där samtalet inte rör sig om skillnaden mellan att lyssna på *CD* och radio kanske (88) inte framstår som lika naturlig. Understrykas bör att mönstret inte är särskilt produktivt då endast 4 exempel finns i materialet.

5.1.3. *Position*

Den pronominala kopian till materialets initiala dislokationer placeras allra oftast i initialfältet i en deklarativ huvudsats i de fall detta är möjligt, vilket bekräftar det som sägs i SAG. I ett par fall står dock den pronominala kopian senare i satsen, vilket den enligt SAG helst inte gör, gissningsvis p.g.a. konflikten med V2.

I 27 fall står den pronominala kopian i en bisats. I 2.2.2. konstaterades att den initiala dislokationen enligt litteraturen står direkt framför den pronominala kopian i narrativa bisatser. Så har fallet visat sig vara i ett par exempel i mitt material, men i övriga fall är den initiala dislokationen spetsställd. Spetsställningen kan ske framför

huvudsatsen med bisatsen senare placerad i denna enligt (90), där *dom som gillar de* placerats framför huvudsatsen medan kopian återfinns i en narrativ bisats.

(90) dom som gillar de_{ID} ja vet inte (.) ja tror att dom_{PK} lyssnar på den jämt alltså

Spetsställningen av dislokationer till en bisats kan också ske med såväl dislokationen som bisatsen längst till vänster i huvudsatsen, se (91) där bisatsen i sig utgör dislokation. Detta markeras med hakklamrar.

(91) men [de här [Refused]_{ID1} att (.) dom_{PK1} (.) kör ju mä sån veganstil å sånthär]_{ID2} (.) ä de_{PK2} nånting som ni

Ett liknande exempel på detta anförs faktiskt i SAG, men där påpekas dock inte att dislokationen hör till bisatsen (se 2.2.2.).

Liksom i SAG är de flesta av dessa bisatser i mitt material narrativa, men även en koncessiv, tre temporala och fem relativa bisatser förekommer. Johannessen (2014:410) redogör förvisso för exempel i danskan där den pronominala kopian befinner sig i en temporal bisats, men även i dessa fall står den initiala dislokationen inuti bisatsen till skillnad från exemplen i mitt material. Trots att det rör sig om ganska få exempel, är det ändå förvånande att denna typ av initiala dislokationer till bisatser inte diskuteras i SAG eller ens nämns av Johannessen, som undersöker initiala dislokationer till bisatser i samtliga skandinaviska språk. Enligt mitt material är initiala dislokationer i bisatser förhållandevis vanligt och verkar fungera likt motsvarande fenomen i huvudsatser. Trots detta beskrivs de mig veterligen inte tillräckligt i litteraturen för att kunna förklara alla mina exempel.

5.2. Fritt annex framför deklarativ huvudsats

I avsnitt 4.2. presenterades ett antal meningar där ett fritt adverbial, oftast en adverbial bisats, placerats i förfältet till en deklarativ huvudsats, vilket inte verkar täckas av SAG. Möjligen är de inte så pass etablerade att de redovisas i

grammatikor. Samtliga adverbial hade kunnat placeras i satsens slutfält, men står i dessa exempel istället som förfält. Möjligen vill talaren, liksom vid initiala dislokationer, lyfta ut ett tungt led ur satsen som samtidigt talar om vad som är aktuellt för utsagan. Varför man efter detta led inte följer V2 är däremot inte lika självklart.

Påpekas kan att exemplen visar på vissa likheter med ordföljdmönster för andraspråksinlärare (jfr Ekerot 1995:78f). Enligt Wirdenäs (2002:49f) har vissa av informanterna i GSM invandrarbakgrund, men om det gäller för exemplen från GSM som anförs i 4.2. har jag inte kunnat ta reda på. Jag har kunnat lyssna på exempel (71), (72), (74) och (75), men detta har inte övertygat mig om att de aktuella informanterna är andraspråksinlärare av svenska. Däremot är ingen av de personer som står bakom motsvarande exempel utanför GSM andraspråksinlärare av svenska.

Den raka ordföljden efter förfältet i (78), nedan upprepad som (92), skulle möjligen kunna förklaras av pausen efter förfältet; kanske upplevs denna vara så pass lång att omvänd ordföljd skulle låta osammanhängande.

(92) alltid när jag (.) typ (.) ska ut å springa eller (.) (vare sej man ska göra inne)_{FA} jag kan liksom inte göra de utan musik

Som nämndes i 2.2.3. kan dylika pauser även indikera att talaren inte är helt säker på hur hen ska fortsätta satsen (Wellander 1973:29). Här bidrar sannolikt även yttrandet inom parentes till att informanten fortsätter med subjektet. Notera dessutom att den intensionella anaforen i matrisen verkar vara en pronominell kopia till *ut å springa* i den spetsställda bisatsen. Pauser som dessa förekommer dock inte i särskilt många av de exempel som anförs i 4.2.

Om man utgår från att exemplen i 4.2. är autentiska och går tillbaka på ett i någon mån produktivt mönster, kan man fråga sig varför spetsställda adverbial framför deklarativa huvudsatser som de i 4.2. inte redovisas i grammatikor, medan spetsställda adverbial framför kvesitiva och rogativa huvudsatser anses grammatiskt acceptabla, jämför (83), här upprepat som (93), samt (94).

(93) När vi var på Focus_{FA}, Frida köpte bara sånt det var extrapris på.

(94) om ni skulle beskriva musiken_{FA}, de äää lite svårt de vet jag men vad ä det som (.) låter så speciellt (.) mä dom här (.) förutom texterna

I avsnitt 2.2.2. konstaterades att förfältsplacering fungerar som ett alternativ till utbrytning i frågesatser. Det verkar inte helt osannolikt att den mer fasta ordföljden i dessa huvudsatser bidrar till att förfältsplaceringen av fria adverbial accepteras mer i sådana huvudsatser än i deklarativa huvudsatser. Möjligtvis är det samma mönster som förts över till den deklarativa huvudsatsen och att informanten i det fallet därför inte anser sig bryta mot V2. Det förklarar dock inte varför informanten inte väljer en omvänd ordföljd med exempelvis *då* som fundament. Här skulle möjligen den interaktionella lingvistikerna kunna motivera ordföljden utifrån interaktionens villkor som kanske i exempel som dessa prioriterats framför syntaxen. Om så vore fallet och förutsatt att mönstret är produktivt, verkar det vara fråga om en ny syntaktisk konstruktionsmöjlighet för initiala annex.

6. Sammanfattande slutsatser

Syftet med den här uppsatsen har varit att undersöka syntaxen hos initiala annex i talspråkskorpusen GSM med fokus på initiala dislokationer. Uppsatsens slutsatser sammanfattas nedan i punktformat.

- I mitt material, som knappt utgör hälften av den totala GSM-korpusen, har sammanlagt 237 initiala dislokationer hittats. Detta verkar vara fler än vad som sägs om hela GSM i Nilsson (2005:169).
- Den initiala dislokationen har allra oftast den syntaktiska funktionen subjekt. Näst vanligast är fria adverbial, följt av objekt. Därutöver förekommer även rektioner, vokativer, bundna subjektspredikativ och ett possessivattribut. Detta ifrågasätter SAG:s antagande om att bundna led oftare förekommer som initiala dislokationer än fria. Att resultaten av den här uppsatsen på en övergripande nivå skiljer sig från SAG, skulle kunna

bero på att mitt material uteslutande består av talspråk, medan SAG inkluderar såväl tal- som skriftspråk.

- Undersökningen bekräftar SAG:s teori om att den pronominala kopian till en initial dislokation i typfallet utgörs av ett pronomen eller ett adverb, men ger samtidigt exempel på meningar där kopian är identisk med dislokationen. I dessa fall utgörs leden inte enbart av personliga pronomen, utan även av nominalfraser samt en adjektivfras. Möjligen är detta en konsekvens av att talaren vill vara så tydlig som möjligt.
- Intensionella anaforer förekommer ofta som pronominala kopior i materialet och har flera olika fraser som korrelat. De fraser som finns i mitt material nämns som potentiella korrelat i SAG, bortsett från en adverbfras.
- I ett par fall står en dislokerad nominalfras för en adverbial betydelse då den pronominala kopian utgörs av ett adverb. Nominalfrasen verkar här utgöra en typ av satsförkortning, vars betydelse framgår genom den pronominala kopian och förmodligen även genom kontexten.
- Initiala dislokationer förekommer i såväl huvudsatser som bisatser. De flesta av huvudsatserna är deklarativa, men även rogativa och kvesitiva förekommer. Bisatserna är oftast narrativa, men enstaka exempel på relativa, temporala och en koncessiv förekommer i materialet.
- Den pronominala kopian till materialets initiala dislokationer står i en majoritet av fallen som fundament i den inre satsen då detta är möjligt.
- I litteraturen står dislokationer i bisatser oftast som fundament i bisatsen tillsammans med sin kopia. Två exempel på detta finns i mitt material; i övriga fall är dislokationen spetsställd framför bisatsen alt. matrissatsen. Bisatsers möjligheter att konstrueras med initial dislokation verkar därför inte tillfredställande beskrivna.
- Fria annex står enligt SAG sällan framför deklarativa huvudsatser, förmodligen för att detta uppfattas som ogrammatiskt. I den här uppsatsen ges 15 exempel på satser från olika talspråkliga kontexter där mönstret förekommer. Samtliga fria annex utgör adverbial som hade kunnat

placeras i satsens slutfält. De flesta av dessa är bisatser. Varför denna ordföljd förekommer är svårt att säga. Möjligtvis kan den interaktionella lingvistikens förklara detta utifrån kontext, men med rådande syntaktiska teorier i SAG är exemplen ännu svårförklarade.

Den här uppsatsen har både bekräftat och ifrågasatt den syntaktiska beskrivning av initiala annex som anförs av SAG. Men trots de slutsatser som kunnat dras, behöver initiala annex studeras ytterligare för att vi ska förstå deras fullständiga syntaktiska karaktär.

Litteraturförteckning

- Altmann, Hans 1981. *Formen der »Herausstellung« im Deutschen*. Tübingen 1981: Max Niemeyer Verlag.
- Andersson, Lars-Gunnar 1982. What is Swedish an Exception to? Extractions and Island-constraints. In: Engdahl, Elisabet & Ejerhed, Eva (eds.). *Readings on Unbounded Dependencies in Scandinavian Languages*, p. 33–45. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Andersson, Sven-Gunnar; Brandt, Margareta; Rosengren, Inger; Persson, Ingemar 2002. *Tysk syntax för universitetsnivå*. Lund: Studentlitteratur.
- Anward, Jan 2000. Allt du önskar kan du få? Om SAG och talspråket. I: *Språk och Stil* 10:197–220.
- Auer, Peter 1997. Vor-Vorfeldbesetzungen om gesprochenen Deutsch. I: Schlobinski, Peter (ed.). *Syntax des gesprochenen Deutsch*, p. 55–91. Opladen: Westdeutscher Verlag GmbH.
- Auer, Peter 1996. The pre-front field in spoken German and its relevance as a grammaticalization position. I: *Pragmatics* 6:295–322.
- Boeckx, Cedric & Grohmann, Kleanthes K. 2004. Left dislocation in Germanic. In: Adbraham, Werner (ed.). *Focus on Germanic Typology*, p.139–152. Berlin: Akademie Verlag GmbH.
- Dahl, Östen 2003. *Grammatik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Diderichsen, Paul [1946] 1957. *Elementær Dansk Grammatik*. København: Gyldendal.
- Duden. Die Grammatik* 2005. Mannheim: Dudenverlag.
- Ekerot, Lars-Johan 1988. *Så-konstruktionen i svenskan. Konstruktionstypen ”Om vädret tillåter, så genomföres övningen” i ett funktionellt grammatiskt perspektiv*. Lund: Lund University Press.
- Ekerot, Lars-Johan 1995. *Ordföljd, tempus, bestämdhet – Föreläsningar om svenska som andraspråk*. Malmö: Gleerups utbildning AB.

- Engdahl, Elisabet 2012. Optional expletive subjects in Swedish. I: *Nordic Journal of Linguistics* 35:99–144.
- Engdahl, Elisabet & Lindahl, Filippa 2014. Preposed object pronouns in Mainland Scandinavian. In: *Working Papers in Scandinavian Syntax* 92:1–32.
- Faarlund, Jan Terje; Lie, Sven & Vannebo, Kjell Ivar 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, Erik & Heltoft, Lars 2011. *Grammatik over det Danske Sprog*. Utgiven av Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Hultman, Tor G. 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Johannessen, Janne Bondi 2014. Left dislocation in main and subordinate clauses. In: Johannessen, Janne Bondi & Øystein Alexander Vangsnes (eds.) *The Nordic Atlas of Language Structures (NALS)*. <<http://www.tekstlab.uio.no/nals>> Hämtat 2016-12-08.
- Josefsson, Gunlög 2009. *Svensk universitetsgrammatik för nybörjare*. Lund: Studentlitteratur.
- Josefsson, Gunlög 2010. Disagreeing pronominal reference in Swedish and the interplay between formal and semantic gender. In: *Lingua* 120:2 095–2 120.
- Josefsson, Gunlög 2012a. “Disagreeing” doubling *det*. In: *Working Papers in Scandinavian Syntax* 90:111–140.
- Josefsson, Gunlög 2012b. What’s first? On the left periphery in Swedish declaratives. In: Brandtler, Johan; Håkansson, David; Huber, Stefan & Klingvall, Eva (red.). *Discourse and Grammar. A Festschrift in Honor of Valéria Molnár*, p. 411–431. Lund: Centre for Languages and Literature, Lund University.
- Josefsson, Gunlög 2013. *Gender in Scandinavian. On the gender systems in Mainland Scandinavian, with focus on Swedish*. Scandinavian Languages, Centre for Languages and Literature, Lund University.
- Josefsson, Gunlög 2014. Scandinavian gender and pancake sentences: A reply to Hans-Olav Enger. In: *Nordic Journal of Linguistics* 37:431–449.
- Karlsson, Susanna 2006. *Positioneringsfraser i interaktion. Syntax, prosodi och funktion*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 5) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

- Lagerholm, Per 2008. *Stilistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindahll, Filippa 2014. Relative clauses are not always strong islands. I: *Working Papers in Scandinavian Syntax* 93:1–25.
- Lindholm, Camilla & Lindström, Jan 2002. Dislokationer och fristående topiker. Två annexkonstruktioner i talad svenska. I: Melander, Björn (red.), Melander Marttala, Ulla, Nyström, Catharina, Thelander, Mats & Östman, Carina. *Svenskans beskrivning 26. Förhandlingar vid Tjugosjätte sammankomsten för svenskans beskrivning*, s. 196–207. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lindholm, Camilla & Lindström, Jan 2003. »Får jag fråga?« Frågeramar i institutionell interaktion. I: *Språk och Stil* 13:35–64.
- Lindstedt, Thorvald 1922. Studier över stilen i Gösta Berlings saga. I: Hesselman, Bengt & Östergren, Olof (red.). *Nysvenska studier. Tidskrift för svensk stil- och språkforskning. Andra årgången*.
- Lindström, Jan 2001. Från satsschema till turschema? Förfältet i fokus. I: *Språk och Stil* 11:25–80.
- Lindström, Jan 2002. Förfältet i talad svenska: en skärningspunkt mellan grammatik och interaktion. I: Sundman, Marketta & Londen, Anne-Marie (red.). *Svenskans beskrivning 25*
- Lindström, Jan 2005. Grammatiken i interaktionens tjänst. Syntaktiska aspekter på turorganisation. I: Anward, Jan & Nordberg, Bengt (red.). *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk*, s. 11–53. Lund: Studentlitteratur.
- Lindström, Jan 2008. *Tur och ordning*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Melum Eide, Kristin 2011. Norwegian (non-V2) declaratives, resumptive elements, and the Wackernagel position. In: *Nordic Journal of Linguistics* 34:179–213.
- Nilsson, Jenny 2005. *Adverb i interaktion*. (Göteborgsstudier I nordisk språkvetenskap 4.) Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Platzack, Christer 2010. *Den fantastiska grammatiken*. Stockholm: Norstedts.
- Platzack, Christer 2012. Split Topicalization in Swedish and doubling with *det* ‘it.NEUTER’. In: Brandtler, Johan; Håkansson, David; Huber, Stefan & Klingvall, Eva (red.). *Discourse and Grammar. A Festschrift in Honor of Valéria Molnár*, p. 411–431. Lund: Centre for Languages and Literature, Lund University.

- Sacks, Harvey; Schegloff, Emanuel A. & Jefferson, Gail. A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. I: *Language* 50:696–735.
- SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Språkriktighetsboken* 2005. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Strandberg, Viktoria 2015. Was steht davor? Einheiten vor dem Vorfeld in einem literarischen Text und seiner schwedischen Übersetzung. Kandidatuppsats i tyska. Göteborg: Institutionen för språk och litteraturer, Göteborgs universitet.
- Thorell, Olof 1972. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte Studium AB.
- Wessén, Elias 1965. *Svensk språkhistoria III. Grundlinjer till en historisk syntax*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Wellander, Erik 1973⁴. *Riktig svenska*. Stockholm: Esselte Studium AB.
- Westlund, Johanna 2015. Från mun till öra. Så får sagan liv. I: *Språktidningen* 2015/2.
- Wirdeñäs, Karolina 2002. *Ungdomars argumentation. Om argumentationstekniker i gruppssamtal*. (Acta Universitatis Gothenburgensis 26.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Bilaga: Transkriptionsprinciper

Här redogörs för de transkriptionsprinciper som använts vid återgivandet av exempel från GSM (Wirdenäs 2002:52f).

braaaa musik	förlängning av föregående ljud
(.)	kort paus
bra musik-	avbrutet yttrande
X, X X, X X X	omöjligt att höra ett, två respektive flera ord
?	frågeintonation, markering av hel konstruktion
(bra musik)	osäker transkription